RUSKI INWALID

N°. 38.

CZWARTEK *15. Lutego 1817.*

CZYLI

WIADOMOŚĆI WOJENNE.

Zawartość. Wiadomośći krajowe: Królewstwo Polskie: Towarzystwo Bibliyne Warszawskie. — Wiadomośći zagraniczne naynówsze: Anglia: z Londynu 31. Stycznia i 5. Lutego. — Wiadomośći rozmaite.

WIADOMOSCI KRAJOWE.

Królewstwo Polskie.

Z Warszawy, 15. Lutego.

Towarzystwo Bibliyne Warszawskie, które dziś Publiczności o swoiém przedsięwzięciu donosi, i wzywa iey pomocy i uczestnictwa wszystkich dobrze myślących, rzetelnie sprzyiaiących kraiowi obywatelów, zawiązało się iescze przed 3ma latami, iak tylko po ukończeniu woien doszły nas szczególne wiadomości o pomyślnych skutkach podobnych Towarzystw, zaprowadzonych naprzód w Anglii, naśladowanych w Państwach Niemieckich i innych. Ale z iedney strony, tyle liczne świeżo wytrzymane klęski, zamieszania, od miany; z drugiey, przygotowania do zapewnienia się, aby Towarzystwo skutecznie i pomyślnie działać mogło, wstrzymały aż dotąd ogłoszenie czynności. Dziś, kiedy przez wspaniale nadaną sobie zupełną protekcyią i hoyną pomoc od N. Pana zabezpieczonym ma sobie Towarzystwo swóy byt, i ułatwione sposoby przedsięwcięcia; kiedy mu wolno kłaść na swém czele świetne imie Monarchy, hasło wdzięczności i zaufania narodu, nie pozostaie, iak przystąpić do rzeczy z gorliwością, którą wznieca zbawienność celu, z nadzieią, iaką pomyślne okoliczności mieć pozwalaią. — Składa tedy Towarzystwo w następuiących kartach doniesienie o swém utworzeniu się, celu, zasadach, sposobie prowadzenia czynności, i świeżo otrzymaném Nayłaskawszém Jego Cesarsko-Królewskiey Mości nadaniu. — Przekonaném iest, iż przedsięwzięcie, które tak zupełną odebrało approbacyią, dość będzie ogłosić, aby potrzeba popierania go u nas powszechnie uznaną i załatwioną została.

Religiia, to iest, iak samo pierwiatskowe znaczenie słowa wyraża, obowiązek, aby bydź sprawiedliwym i dobrym, wzniecony wewnątrz nas przez czucie moralne, a oparty na poięciu, które mamy o naturze rzeczy i porządku między niemi przez Twórcę ich ustanowionym, uważaną zawsze była za fundament towarzyskiego związku, za zakład szczęśliwości poiedynczych osób, za zrzódło ulgi, pociechy i pomocy w nieszczęściach. — I nie może bydź uważaną inaczey, gdyż obowiązek ten zawsze i wszędzie wzbudza uczucia sobie i drugim zbawienne, żądze szkodliwe miarkuie, do czynności wzaiemnie pożytecznych nakłania.

Historyia dawnych i późnieyszych wieków ukazuie widocznie, że właśnie w tych czasach, w

których Narody i Państwa naywięcey dobrym rządem i potęgą słynęły, naywięcey też rządy i ludy dla religii miały poszanowania i przywiązania. I to bydź inaczey nie mogło: pomyślność całości składa się z cnotliwego i dobrego postępowania poiedynczych osób; kiedy te przywiązane do pospolitey rzeczy zdrowiem, maiątkiem, siłami duszy, i pracą dobro iey przysporzyć usiłuią; kiedy naczelni podaią i wykonywaią słuszne i rozsądne ustawy, które z uszanowaniem i ochotą dopełniaią podwładni; kiedy słuszność i miłość bliźniego ożywiaią i owszem przemysł, powiększaią pilność każdego powołania i stanu. Tych to właśnie cnot prywatnych i publicznych naylepiey religiia uczy, bo wprost do nich prowadzi, od dzieciństwa w nie wkłada, i nic nad nią powszechniey i mocniey nie działa. Te są korzyści przywiązania do niey, i zachowywania iey przepisów; ten zbawienny, naturalny wpływ iey na ludzi. Jest ona im tak istotnie, tak nieodzownie potrzebną, iż oziębłość lub oboiętność dla niey w iakim narodzie, współczesną iest zawsze naycięższym iego klęskom. Często zaniedbanie tego, co iest naylepszém, niebezpiecznieyszém bywa nad samo popełnianie zbrodni.

Przekonanie o tey prawdzie w Anglii, narodzie potężnym, świetnym, troskliwym w cenieniu rzeczy podług ich wartości, szanuiącym prawa, i co zwykle razem chodzi, szanuiącym, pielęgnuiącym religiią, wyprowadziło zawiązanie licznych Towarzystw, które chcąc się przyłożyć wzmocnieniem i rozprzestrzenieniem wiary do pomnożenia szczęśliwości, dobrego bytu, i spokoyności na świecie, staraią się upowszechnić iak naywięcey czytanie Pisma S. u siebie i u postronnych. Usiłowania tych Towarzystw wydały iuż odpowiadaiące zamiarowi skutki; zmnieyszaią się tam widocznie (podług wiary godnych doniesień) zabobony, niewiadomość i niedowiarstwo, pomnaża oświecenie, obyczayność, pobożność, domowe cnoty i domowe szczęście. — Przykład dany przez Angliią znalazł naśladowców w wszystkich Europy kraiach, szczególniey w Cesarstwie Rossyyskiém, gdzie wspaniałość Rządu w zachęcaniu i pomaganiu do pożytecznych przedsięwzięć, i szczodrobliwość możnieyszych, postawiły prawie od razu liczne tamteysze po wszystkich prowincyiach Państwa rozkrzewione Towarzystwa Biblijne w tak kwitnącym stanie, że iuż corocznie wiele tysięcy exemplarzy Pisma S. w rozmaitych iezykach z pod prass kraiowych wychodzi. W Szwecyi, w Niemczech, i gdzie tylko z poszanowaniem religii i praw zachowano prawdziwą oświatę, lub gdzie dotkliwe straty i nieszczęścia, i zbliska widziany upadek przekonały o niebezpieczeństwie wad, i zgubney tendencyi wieku, rzucono się z zapałem do środka, który całość i swobodę przodków, dobrą wiarę między narodami, nieskażytelność obyczaiów między ludźmi niegdyś utrzymywał. Skutki lekkomyślności, oziębłości serca, przewrotności rozumu, zastępywania rozsądku przez dowcip, które wyprowadziły to, co się zwykle niewłaściwie Nową Filozofiią nazywa, nadto widocznie i okropnie postrzedz i uczuć się dały, aby nie wzbudzić wszędzie dla swych przyczyn obawy, odrazy i pogardy na zawsze, aby nie zwrócić ku lepszym rzeczom uwagi i starań. Przekonano się na nowo smutném doświadczeniem, iż ludzie, co gwałtem i siłą, choćby do istotnie im potrzebnych poięć, pomuszani bydź nie powinni, ani mogą, zasadom iednak z własnego tylko rozumowania czerpanym zostawieni, iakkolwiek one brzmią pięknie w teoryi, w praktyce życia obchodzić się nie potrafią; że do zabezpiecznia ich od wyboczeń przeciw własnemu czuciu, poięciu i sumieniu, na które ustawnie, bądź ułomność powszechna, bądź osobiste skłonności, bądź wypływaiące z towarzyskich stosunków okoliczności wystawuią, maxymy mądrości i sprężyny cywilne nie wystarczą. Filozofiia dowiedzie, że człowiek nie iest narzędziem dla innych, ale swym własnym celem; wychwali wymownie cnotę, zawstydzi namiętności, ale ich zwyciężać nie nauczy. — Punkt honoru działa na małą część zacnieyszych z natury, lub staranną edukacyią, obeznaniem z wielkiemi przykładami uzacnionych umysłów. Aby świat uchować od przepełnienia zbrodniami i biedą, iakeśmy go świeżo widzieli, nie dość iest rozum przekonać, że nayprawdziwsze nieszczęścia z namiętności pochodzą; ambicyia, chciwość, nienawiść, tém właśnie gubią, że przemagaią rozsądek; ponęty zaś tak ciągłe są, i tak powszechne, że doczesne pobudki nie są dość mocne, aby ludzi odwieść od złego, tém mniey, aby ich pociągać ku cnocie, i stale w niey utrzymywać. — Wiadomość iedynie o wyższém zacnieyszém przeznaczeniu, podnosząc umysł do całey swey godności, stawia człowieka w pewnym oznaczonym stosunku z nieskończoną Dobrocią i Mądrością, która go do zupełney szczęśliwości przeznaczyła, a oraz ze światem, na którym się ma zasłużyć i podobać Stwórcy, staraiąc się bydź pożytecznym ludziom.

— Wiadomość tę Pismo S. wyraźnie, zaspokoiaiącym sposobem podaie; rodzi ona miłość i boiaźń Boga, wdzięczność ku niemu, nadzieię, miłość bliźniego, nayzbawiennieysze ludzkości affekcyie, które bynaymniey obrządkami powierzchownemi nie są, ale do uczynków prowadzą, uzacniaią człowieka rzeczywiście, wzniecaiąc w nim zapał do poświęcenia się, męztwo do wstrzymywania się i do znoszenia.

(*Dalszy ciąg późniey.*)

WIADOMOSCI ZAGRANICZNE NAYNOWSZE.

Anglia.

Z Londynu, 31. Stycznia.

Parlament Panstwa.

W Izbie Parów na posiedzeniu d. 29. Lordowie Dnatmouth i Rothes proponowali adress oswiadczaiący podziękowanie Xięciu Regentowi za mowę Jego w Parlamencie. Po rozmaitych uwagach i sprzeczkach adress rzeczony przyiętym został, bez głosowania.

Nizsza izba.

Na posiedzeniu dnia 29. rozmaite zachodziły sprzeczki między Lordami względem reformy Parlamentowey i przyięcia adressu podziąkowania dla J. K. M. Ale następuiąca mówa P. Canning pogodziła wszystko.

P. *Canning.* «Częstośmy się znaydywali w krytycznych położeniach a rostrząsania dzisieysze rozwiążą, czymamy złożyć u nóg tronu Adress, w którym mamyż utrzymywać (słuchaycie) albo nie, tę róznicę w zdaniach? Ministrowie bliżey chcą weyszeć w stan wydatkow i dochodów, aby wprowadzić nalezyte, podziały, a strona przeciwna prosi, aby osobna Kommissya weszła w stan narodu. Czyż zamiar ich nie iest ten sam co i Ministeryiów? (słuchaycie, słuchaycie) Ci ichmość rozumieią, że oni tylko iedni znaią, i widzą klęski ugniataiące kray nasz, a że rząd iest zupełnie nato nieczułym. Lecz ia upewnić mogę, iż ón nierównie więcey o tém myśli, i nierównie usilniey się zaymuie wynalezieniem środków zapobiezenia niepomyslnosciom, aniżeli osoby graiace rolę obstaiących za losem ludu. Rzecz iest niezaprzeczona, iż mamy wielkie trudnoscie do pokonania, ale mamy sposoby, i sprawiedliwą nadzieię wzniesienia się nad wszelkie przeszkody. W rozdzieleniu woyska rząd nato szczególną miał baczność, aby nieprzyczynić nieprzyiemnych okoliczności kraiowi, narażaiąc bespieczęstwo onego. (mocne poklaski) Kiedy osady nasze powierzamy straży słabych garnizonów, znamy na iaką to nas naraza niepewność; lecz gdybyśmy podobniez słabo strzegli naszey konstytucyi i kraiu, dobrowolniebyśmy w takim razie nieocenione dobro na nayniebespiecznieyszą narażali stratę, (powszechne poklaski). Nałożono taxy po Woynie Amerykańskiey, ato aby zadość uczynić niecierpiącym zwłoki potrzebom, a teraz od pierwszego roku pokoiu czwarta część tax woiennych pozostała, a Ministrowie na rok drugi i tego niechcą nakładać. (słuchaycie, słuchaycie). Zapewna skupienie się pospólstwa *w Spafieldt* było skutkiem obłąkania, lecz znaleziono wóz z bronią i z chorągwiami trzykolorowemi, czyż to niebyły materyały przygotowane do przymuszenia do odmiany Parlamentu? Osoby wymienione w Mowie J. K. M. są zwodziciele ludu, ludzie, którym i serca i sposobów brakuie, powodowani ambicyią, wyzywaią do buntu słuchaczów swoich, narażaią ich na nayokropnieysze burze przez co robią sobię zwyczayną roskosz nazywaiąc każde politowanie zbrodnią. *Żadna odmiana Parlamentu* niemoże bydz pożyteczną dla ludu. Gdyby ona była zapropowana, zapewna nayusilniey staranoby się *odrzucić.* Niech inne narody, którym prawdziwa wolność mniey iest znaiomą anizeli nam, biorą naszą konstytucyią za wzór do ulepszenia swoich; nasza konstytucyia zupełnie iest odpowiednią prawom i potrzebom naszym. Niech ona więc niebędzie instrumentem w ręku pospólstwa, ale tarczą zasłaniaiącą prawa narodu. Konstytucyia Wielkiey Brytanii przestałaby istnieć gdybyśmy ią chcieli przekształcić. Bylibyśmy w prawdzie Anglią ale nie tą Anglią, która oswobodziła Europę i zepchnęła s tronu Jey ciemiężyciela. (mocne poklaski) Ja się wszystkiemi siłami sprzeciwiać będę wszelkim teoryiom, i uroionym przekształceniom. Nie tayne są nam zamiary ludzi, którzy pod zwodną postacią i niemówiąc iak o ludzkosci i dobroci, ukrywaią się iak drapieźni wilcy w skórze nie winnego baranka; ale my uprzedzim ich zgubne zamysły. Wystawuią oni dwadziescia lat przeszłych iak naynieszczęsliwszą epokę klęsk i nędzy, iednakże Wielka Brytania nigdy tak swietnym nieiaśniała blaskiem potęgi i mocy, a konstytucyia oney czyż się wspierała kiedy na mocnieyszych zasadach? Jeżeli zgromadzenie nnieysze będzie postępować iak boiazliwe owieczki, w krótce ostrzyżonym i pożartym zostanie. Francyia pogrążoną była w przepaści, bo nie dawała baczności i pogardzała pierwszemi oznakami rewo-

lucyi, i pokuszeniami wyniosłych. Czegoż chcą przekształciciele? Proiekt który towarzystwo *de Spancien* wydało rzuca nam dosyć swiatła. Według tego proiektu, ziemia należy do ludu. Powinna bydz podzieloną na równe części i rozdaną kazdemu iak iego własność. Przekształciciele byliby zapewna naypierwszemi ofiarami, ich działań; ale Państwo utraciłoby istnienie. Ogień woyny zgaszony; ale południk słońca iednostaynie płonie. Nie cierpmy aby rozboynicy i zbrodniarze korzystali ze zmroku. Niemożemy nic innego przedsięwziąść iak pocierpieć przez czas nieiakiś, aby zachować ten duch narodowości, i nienadstawiać ucha żadnym uroionym proiektom. W końcu dzisieyszey iescze sessyi spokoynie poglądać będziemy na widma, któremi nas chciano przestraszyć. Gdyby z drugiey strony miano rząd innym przyporuczyć osobom, niechcę należeć do takowego dziedzictwa; lecz iakaby niebyła Administracyia rządu, Konstytucyia zostać powinna nietkniętą.» (Poklaski powszechne).

Ta mowa często przerywana wykrzykaniami trwała aż do drugiey po północy. Lord *Cochrane* chciał iescze mówić o odmianie Parlamentu, ale spadł zupełnie. — Adress podziękowania bez żadney poprawy przyiętym zastał większoscią głosów.

Z Londynu, 5. Lutego.

Dnia 3. b. m. odebrano w obadwóch Parlementach następuiące pismo:

Jerży, Xiąże Regent.

Podobało się Jego Królewiczowskiey Mości Xięciu Regentowi roskazać w Imieniu i mocy Króla Jegomości, aby wniesiono do Parlamentu wszystkie papiery, tyczące się niektórych schadzek, i zbiorów po rozmaitych stronach Królewstwa. Podobne schadzki niemaią innego zamiaru iak naruszenie powszechney spokoyności, odciąganie narodu od przywiązania do Kró'a, i rządu, oraz zupełne obalenie teraznieyszego układu praw, i konstytucyi. Jego Królewiczowska Mość zaleca Parlamentowi, aby niezwłocznie się zaiął rozebraniem i dokładnym przeyrzeniem takowych papierów.

Dnia wczorayszego w wieczor Lord *Sidmouth* mówił w Parlamencie wyższym o podaniu Xięciu Regentowi nowego adressu s powodu nadesłanego wyżey wspomnianego pisma. «Szanowni Członkowie!» mówił «mogą bydz pewni, że J. K. M. nie bez boleści serca przedsięwziął podobne środki. Samo tylko przywiązanie do Państwa i konstytucyi zniewoliło wysoką Jego Osobę, i gorliwych Jego Radców, do obiawienia Parlamentowi, że w wielu prowincyiach są schadzki, i rozmaite spiski maiące za cel iedyny odciąganie narodu od przywiązania do tronu, i obalenie całego układu praw naszych i konstytucyi. Bądzcie pewni, że pismo zawiadamiaiące nas o tém iest wymuszone na osobie Jego Królskiey Mości przez ostateczność. Zreszta ia nieproponuię przedsięwzięcia dalszych w tey mierze środków. Niech Parlament odłoży wyrok swóy do tego czasu, nim wszystkie papiery o których mowa, niebędą przeyrzane i rada tayna nieprzeszle swoiego doniesienia. Tu powinienem iescze zrobić iedną wielką uwagę, to iest: że pismo Xięcia Regenta zgoła się nieodnosi do napastników 28. Stycznia *(was not at all connected with that outrage)* gdyż ieśliby i wykonane niebyły pokuszenia się onych, to zawsze radcy J. K. M. powziąwszy o nich doniesienia, osadziliby pismo takowe niepotrzebnym. Ja proponuię podać Xięciu Regentowi Adress podziękowania, a tymczasem niezwłócznie się wziąść do wysledzenia nadesłanych papierów.»

(Dalszy ciąg późniey.)

ROZMAITE WIADOMOSCI.

— Uważaią, że igła magnesowa znowu się ku północy nakłania. W 1657 roku prosto obrócona była na północ. Przez ciąg więcey półtora wieka kierunek iey coraz się ku zachodowi obracał i w roku przeszłym 25 Stopni było różnicy. Teraz znowu powraca na północ.

— Historyczne noty o więzieniu *Temple* podane są do druku bez wiadomości Xiężney *Angoulème*; ato przez iedną nie delikatną osobę, którey J. K. M. była pozwoliła onych.

— Król murzyn Haity, oświadczył przez P. *Limonadę*, Ministra swego, że Francya powinna traktować państwo iego iak każde mocarstwo, a Król osobę iego, iak równego sobie Króla.

— Na pogrzebie Montagny sławnego kompozytora muzyki i twórcy opery Francuskiey uważano, iż aktorowie iechali w własnych karetach a poeci i kompozytorowie w fiakrach, lub też szli pieszo.

W St. Peterzburgu, w Drukarni Karola Kraya.